दष्ट्वा, दंशयित्वा, दिदङ्क्षित्वा, दन्दशित्वा ;
विदश्य, विदंश्य, विदिदङ्क्ष्य, प्रदन्दश्य ;
[1]मूलकोपदंशम्, मूलकेनोपदंशम्, मूलकेनोपदश्य वा भुङ्क्ते ।
[A]कालखण्डोपदंशम् ।

दंशम् २ } दंशम् २ } दिदङ्क्षम् २ } दन्दशम् २ ; }
दष्ट्वा २ } दंशयित्वा २ } दिदङ्क्षित्वा २ } दन्दशित्वा २. }

(818) "दभ हिंसायाम्" (I-भ्वादिः. सक. सेट्. पर.)

अयं धातुपाठेष्वपठितोऽपि 'लपिदभिभ्यां च' (वा. 3-1-124) इति वार्तिकबलात्, (चुरादिषु 'बहुलम्, एतन्निदर्शनम्' (गणसूत्रम्) इति वचनात् अवधीरयत्यादिवत्) बोध्यः । अदुपधत्वेन पवर्गान्तत्वेन च 'पोरदुपधात्' (3-1-98) इति प्राप्तं यत्प्रत्ययं बाधित्वा 'लपिदभिभ्यां च' (वा. 3-1-124) इति वचनात् ण्यत् । अवदाभ्यः=हिंस्य इत्यर्थः । 'विष्णुर्गोपा अदाभ्यः' (ऋग्वेदे विष्णुसूक्ते) 'न ता नशन्ति न दभाति तस्करः' (ऋग्वेदे 6.28-3) इत्यादिप्रयोगा इहानुसन्धेयाः । 'न दभाती'त्यत्र, 'न हिनस्ति' इति सायणभाष्ये विवृतम् । अत एव धातोर्हिंसार्थकत्वमपि प्रतीयते । दभातीति शप् । 'अन्येषामपि दृश्यते' (6-3-137) इति दीर्घः । 'शेषात् कर्तरि–' (1-3-78) इति परस्मैपदम् । हिंसार्थकत्वात् सकर्मकत्वम् । 'दभिः सौत्रो धातुः वञ्चने हिंसायां च' इति प्रक्रियासर्वस्वे ।

अंशुः, अदाभ्यः इति सोमरसग्रहपात्रे । 'अदाभ्यं गृह्णीत' इति वचनमत्र ध्येयम् ।

दाभकः-भिका, दाभकः-भिका, दिदभिषकः-षिका, दादभकः-भिका ; इत्यादीनि सर्वाण्यपि रूपाणि भौवादिककखतिवत् (141) ज्ञेयानि ।

---

1. 'उपदंशस्तृतीयायाम्' (3-4-47) इति एमुल् । 'तृतीयाप्रभृतीन्यन्यतरस्याम्' (2-2-21) इति समासविकल्पः । वाऽसरूपन्यायेन क्त्वाऽपि भवति । तेन मूलकेनोपदश्य इत्यपि साधुः ।

A. 'स्वादुङ्कारं कालखण्डोपदंशं क्रोष्टा डिम्भं व्यष्त्रणद् व्यस्वनच्च ॥'
शि. व. 18.77.